Ящук Сергій Миколайович
докторант, доцент кафедры технико-технологических дисциплин, охраны труда и безопасности жизнедеятельности Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, Умань (Украина), к.пед.н.
(yashchyk@mail.ru, +380683925845)

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Анотація. В статті розкрита практична підготовка майбутніх магістрів технологічної освіти в процесі їх професійної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах. В роботі описані особливості практичної підготовки викладача вищої школи; мета, завдання та структура асистентської практики як форми навчально-виховного процесу магістрантів спеціальності «Технологічна освіта».

Ключові слова: асистентська практика, магістрант, професійна підготовка, навчально-виховний процес.

Зростання вимог до якісного рівня професійної підготовки майбутнього викладача вищої школи, посилення ролі знань та практичного досвіду майбутнього фахівця, його конкурентоспроможності на ринку праці, здатності адаптуватися і реагувати на соціально-економічні та науково-технічні зміни, готовності до реалізації професійних функцій в умовах сьогодення зумовлюють пошук нових підходів, форм і методів професійної освіти. З огляду на це, особливої уваги потребує реформування практичної підготовки майбутніх викладачів вищої школи на засадах компетентнісного підходу. Сьогодення вимагає внесення коректив у практичну підготовку майбутніх фахівців. Серед визначених шляхів, які сприяють вирішенню окресленої проблеми, – організація та проведення магістерської практики у вищих навчальних закладах.

Магістерська практика є організаційною частиною навчально-виховного процесу вищого педагогічного навчального закладу, забезпечує поєднання теоретичної підготовки студентів з їхньою практичною діяльністю, що сприяє вироблення у магістранта певних громадянських рис, морально-психологічних якостей, наукового-педагогічних умінь, індивідуально-психологічних рис, професійно-педагогічних компетентностей (проектування мети і змісту навчання, прогнозування способів їх реалізації, здійснення самоаналізу своєї професійної діяльності, організаторські вміння). Магістерська практика – це перевірка готовності майбутнього викладача присвятити своє життя викладацькій діяльності.

Педагогічна практика в процесі підготовки магістрів зі спеціальності 8.01010301 «Технологічна освіта» є обов’язковою складовою освітньо-професійної програми і передбачає вдосконалення студентами професійних вмінь і навичок, здобутих у процесі теоретичного навчання.

Аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених свідчать про актуальність і значущість проблеми практичної підготовки майбутнього фахівця. Адже, проблеми, що стосуються організації та удосконалення педагогічної практики вирішували О. Абдулліна, С. Білоконний, Ю. Дацько, Н. Загрязкіна, С. Кара, В. Ковальчук, М. Козій, Н. Казанішена, Л. Кулікова, Л. Манчуленко, В. Олійник, А. Сбруєва, В. Сластьонін, Т. Стрітьєвич, І. Чорней; проблеми практичної підготовки студентів магістратури досліджували Н. Гайдук, Н. Дудник, С. Дворецький, Л. Клос, Л.

Репозитарій УДПУ

Козак, І. Козубовської, Ю. Красильник, І. Мигович, Ш. Рамон, С. Саррі, Т. Філат, К. Ханвей, Є. Швець; проблеми підготовки та професійного становлення з позиції компетентнісного підходу майбутніх фахівців технологічної освіти присвячено праці В. Гетти, О. Коберника, М. Корця, В. Кузьменка, Є. Кулика, В. Мадзігона, О. Торубари, А. Цини.

Практика у вищому педагогічному навчальному закладі є однією із найважливіших форм у системі професійної підготовки педагога, що забезпечує їх готовність до практичної діяльності в навчальних закладах різних типів.

Аналіз наукових джерел свідчить, що дослідники в більшості випадків основні визначення поняття «практика» здебільшого розглядають як цілеспрямовану, чуттєво-предметну діяльність людей, змістом якої є перетворення природи та суспільства [*3*]; специфічну людську форму життєдіяльності, спосіб буття людини у світі [*5*].

У системі професійної підготовки майбутнього педагога важлива роль належить саме педагогічній практиці, яка є необхідним етапом у підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності.

На думку науковців педагогічна практика визначається як:

- спосіб пізнання навчально-виховного процесу при безпосередній участі в ньому [*3*];
- взаємозв'язок між теорією і його майбутньою професійно-педагогічною діяльністю [*1*];
- невід'ємна частина психолого-педагогічної та методичної підготовки майбутнього фахівця, під час якої здобуваються практичні вміннями і навичками [*2*] тощо.

Практична підготовка майбутніх педагогів враховує необхідність поєднання чуттєвого сприйняття навчальної інформації та раціонального, інтенсивного мовленнєвого та емоційного розвитку, потребу створення ситуацій успіху в процесі навчання і виховання та як результат – формування та розвиток готовності до реалізації функцій професійної діяльності: навчальної, розвивальної, виховної, організаторської, комунікативної, дослідницької, конструктивної та ін., набуття необхідних для ефективної науково-педагогічної діяльності вмінь – гностичних, проектувальних, конструктивних, комунікативних, організаторських тощо.

За результатами дослідження зазначеної проблеми нами сформулювало узагальнене визначення педагогічної практики в процесі підготовки майбутнього магістра технологічної освіти, під яким розуміємо як важливу та невід'ємну складову професійної підготовки майбутнього магістра, яка передбачає закріплення та поглиблення набутих теоретичних психолого-педагогічних та загальнотехнічних знань, вироблення й оволодіння науково-методичних умінь та професійно-особистісних якостей в умовах освітньо-наукового середовища, максимально наближеного до майбутньої професійної діяльності та спрямованої на саморозвиток й самореалізацію майбутнього науково-педагогічного працівника до інноваційної науково-педагогічної діяльності.

Формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх магістрів технологічної освіти неможливий без удосконалення змісту педагогічної практики, під час якої студент-магістрант набуває досвіду практичної діяльності шляхом поглиблення професійно значущих знань, умінь, компетентностей у процесі їх застосування, вивчення зарубіжного та вітчизняного перспективного педагогічного досвіду, знайомства з новітніми освітніми технологіями, методами і прийомами, елементами професійної діяльності, сучасними засобами навчання, обміну творчими ідеями.

Педагогічна практика в умовах магістратури зі спеціальності 8.01010301 «Технологічна освіта» базується на змісті професійної діяльності майбутнього

Репозиторій УДПУ

викладача, який передбачає виконання практичних завдань в процесі викладацької діяльності та ведення наукового пошуку у сфері викладання загальнотехнічних дисциплін й методики навчання технологій і споріднених наук (психологія, педагогіка тощо).

Для успішного засвоєння навчального плану освітнього рівня «Магістр» зі спеціальності 8.01010301 Технологічна освіта на технолого-педагогічному факультеті Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини передбачено асистентську практику.

Метою асистентської практики є: поглиблення та закріплення у виробничих умовах теоретичних знань та практичних умінь зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, застосування їх у вирішенні конкретних завдань практики; формування в магістрантів умінь організовувати навчально-виховний процес у вищій школі; виховування у магістрантів інтересу до науково-дослідної та педагогічної діяльності, морально-етичних якостей викладача вищої школи, індивідуального творчого стилю професійної діяльності, потреби в самоосвіті.

У *завдання практичної діяльності* магістрантів-практикантів входить: закріплення, поглиблення та збагачення знань, умінь і навичок з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, оволодіння засобами і прийомами творчого застосування набутих знань для розв'язання педагогічних завдань у вищій школі; формування і розвиток професійних навичок та вмінь викладача вищого педагогічного навчального закладу в раціональній організації та проведенні навчальної, науково-методичної, виховної роботи з використанням результатів наукових досліджень, прогресивних методів, засобів та технологій навчання і виховання; закріплення та засвоєння сучасних активних та інтерактивних методів й технологій навчання, форм та засобів навчання у вищій школі, передового педагогічного досвіду роботи викладача вищої школи, а також умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз, самооцінку власної педагогічної діяльності, аналіз і оцінку діяльності колег-практикантів та викладачів навчального закладу, у якому проходить практика; подальше формування у магістрантів творчого, дослідницького підходу до організації педагогічної діяльності, набуття вмінь проведення наукових досліджень з використання ефективних методів і методик психолого-педагогічних досліджень, зокрема з тематики випускної кваліфікаційної роботи; виховання стійкого інтересу до професії викладача ВНЗ, потреби в професійному саморозвитку та самоосвіті, виробленні творчого підходу до педагогічної інноваційної професійної діяльності; формування уявлень про особливості, специфіку та види професійної діяльності викладача вищого навчального закладу, його посадові обов'язки та права, ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи та матеріально-технічної бази ВНЗ I-IV рівнів акредитації.

Відповідно до програми асистентської практики передбачено проходження та засвоєння студентами-магістрантами чотирьох змістових модулів: навчальний, науково-методичний, організаційно-виховний та науково-дослідницький.

Формування практичних навичок здійснення наукового пошуку відбувається на науково-дослідницькому змістовому модулі, де студенти оволодівають уміннями та практичними підходами до збору, аналізу інформації при обробці емпіричного матеріалу наукового дослідження; ознайомлення з навчально-методичною роботою у вищій школі відбувається в процесі навчального змістового модуля, де студенти оволодівають уміннями та практичними підходами до збору, аналізу інформації про структуру й специфіку організації, управління у вищій школі; у процесі проходження науково-методичного змістового модуля студенти набувають конкретних методичних умінь для проведення навчальних занять у системі професійної освіти підготовки фахівця; організаційно-виховний змістовий модуль забезпечує формування умінь щодо управління та дослідження соціально-психологічних особливостей

Репозиторій УДПУ

студентського колективу, організації загально університетських та загально факультетських заходів.

Теоретичною основою для проведення асистентської практики є такі дисципліни як «Психологія і педагогіка вищої школи», «Вища освіта України і Болонський процес», «Теорія і практика науково-педагогічних досліджень», «Наукові засади теорії й методики навчання технологій», «Методика викладання загальнотехнічних дисциплін», «Сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології навчання» та ін.

Асистентська практика магістрів проводиться з відривом від процесу навчання (тривалість практик по 4 тижні у 2 та 3 семестрах).

Таким чином, завдання асистентської практики передбачають дві складові, що доповнюють одна одну: *пасивну та активну (аудиторну)* практику.

Пасивна практика, як правило, передує активній. Вона полягає в участі в навчально-методичній роботі кафедри, факультету, відвідуванні студентом-магістрантом лекцій, лабораторно-практичних та семінарських занять, консультацій які проводять викладачі кафедри; відвідування занять, які проводять інші студенти-практиканти з подальшою участю в обговоренні результатів та підготовкою аналізу відвідуваного заняття.

Активна (аудиторна) практика є основною процесу асистентської практики, в процесі якої виявляються та закріплюються навчально-методичні, виховні та науково-дослідницькі здібності студентів-магістрантів. Активна практика включає в себе: самостійне проведення лекцій та лабораторно-практичних занять; проведення виховних заходів на факультеті зі студентським колективом; участь у методичній роботі кафедри тощо.

Впродовж асистентської практики здійснюється три види контролю – поточний, модульний, підсумковий.

Поточний контроль здійснюється під час проходження практики та фіксується у журналі студента-магістранта за кожний окремий вид роботи. Поточному контролю підлягає як пасивна, так і активна (аудиторна) практика.

Модульний контроль – контроль виконаної роботи в межах одного змістового модуля асистентської практики, який подається на перевірку викладачу-методисту у вигляді звітної документації.

Підсумковий контроль асистентської практики магістрантів є захист практики на підсумковій конференції по її захисту в присутності керівника практики, членів комісії та студентів-колег.

Під час захисту педагогічної практики магістранти повідомляють про виконані завдання по кожному змістовому модулю, представляють пакет звітної документації, перевіреної методистом, відповідають на запитання членів комісії тощо.

Рівень її проходження визначається: ставленням студентів-магістрантів до проходження асистентської практики; якістю виконання завдань усіх змістовних модулів; змістом і якістю оформлення звітної документації; виступом на звітній конференції та ін.

Таким чином, асистентська практика при підготовці майбутніх викладачів загальнотехнічних дисциплін та методики навчання технологій передбачає: закріплення та поглиблення теоретичних знань з майбутнього фаху, набуття навичок самостійної практичної діяльності; вироблення творчого, науково-дослідницького підходу до професійної діяльності; закріплення теоретичних знань у сфері науково-педагогічної діяльності, а також набуття практичних навичок інноваційної науково-дослідної роботи. Вона є важливим засобом особистісного зростання майбутнього викладача. Магістрант розпочинає самоствердуватись у новій статусно-рольовій позиції викладача, активізується його самопізнання — пошук відповідей «Чи можу я назвати себе викладачем?», «Чи хочу я ним бути?», «Чи досить у мене для цього

Репозиторій УДПУ

здібностей і знань?» тощо. У процесі асистентської практики інтенсивно здійснюється процес ствердження та розвитку професійного «Я» майбутнього викладача, формуються якості, необхідні сучасному викладачу: спрямованість на нове знання, свобода мислення та певна критичність поглядів, наполегливість, творча активність, креативність, емоційна стійкість, дисциплінованість, ввічливість і тактовність, самостійність у вирішенні завдань, а також інтерес до розвитку потенційних можливостей студентів і потреба в педагогічній взаємодії з ними, науково-педагогічна творчість, педагогічна техніка, науковий пошук та інші якості, що входять до інноваційного потенціалу особистості і забезпечують участь викладача в професійній діяльності.

Асистентська практика забезпечує фундамент для основних педагогічних умінь і навичок майбутніх викладачів, формування професійних якостей, ширше розкриває особливості обраної професії. На думку К.Д. Ушинського, «метод викладання можна вивчити з книг або із слів викладача, але придбати вміння користуватися цим методом можна тільки завдяки довготривалій практиці» [4]. Саме на практиці магістрант може визначити, наскільки правильно він вибрав для себе сферу діяльності, з'ясувати ступінь співвідношення особистісних якостей з професією викладача.

Ссылки на источники:

1. Абдулина А.О. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: [пособ. для студ. пед. спец. высш. учеб. завед.] / А.О.Абдулина. - М.: Просвещение, 1990. - 141 с.
2. Берека В.Є. Педагогічна практика – невід'ємна складова підготовки майбутнього керівника освітнього закладу / В. Є. Берека // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського держ. гуманітарного ун-ту / [зб. наук. праць / ред. кол.: Хом'як І. М. (гол. ред.) та ін.]. - Рівне : РДГУ, 2006. - Вип. 35. - С. 7-15.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. - К.: Либідь, 1997. - 376 с.
4. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / Вибр. тв.: В 2 т.— К.: Рад. пік., 1983. — Т.І. - С. 192-472.
5. Філософський словник / [ред.-упоряд. В. І. Шинкарук]. - 2-ге вид., оновл. - К.: Голов. ред. УРЕ, 1986. - 800 с.

Sergey Yashchuk
doktorant, assistant professor of technical and technological disciplines, labour protection and safety Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical university , Uman (Ukraine), candidate of pedagogical sciences

Репозитарій УДПУ